

5. Jelentés az ásványtárról.

A lefolyt esztendőben a régi nyomon, a régi nehézségekkel küzdve haladtunk előre. Működésünknek legszembetűnőbb jele tehát gyűjteményünk gyarodásában van. Ennek eredményeként technológia gyűjteményünk megalapítását óhajtom legelőször is vázolni.

Már régóta éreztem a közönség szükségletére tekintettel levő gyűjteményünkben egy olyan szakasz hiányát, amelyben együtt mutassuk be az érdeklődő iparosnak, bányásznak stb. az erdélyi és a határos terület kőbányáinak, kőfejtőinek termékeit.

Régi meggyőződéseim, hogy várva-várt ipari fejlődésünk és anyagi megerősödésünk gyökérszálainak hazai tudományos gyűjteményeinkből kell táplálkoznok. Gyűjteményünk és a közönség között mindinkább szorosabbá váló kapocs mutatja, hogy ezen meggyőződéseim nem képzeltetés.

Régibb gyűjtéseinknél is súlyt helyeztünk az útunkba eső felhasznált kőzetek és ásványok gyűjtésére. A kőbányák anyagának rendszeres összegyűjtésére és kiállítására, azonban a rendelkezésünkre állott csekély munkaerő miatt sem gondolhattunk. Miután 1906-ban közönségünk egyik szükségletét a lassanként összegyűjtött kis drágakő-csoport kiállításával kielégítettük, a múlt évben elerkezettnek láttam az időt technológiai gyűjteményünk megalapítására. E célból a múlt év elején a következő levelet intéztem az erdélyi és a szomszédos megyék alispánjaihoz:

„Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Ásványtára egy erdélyi technológiai gyűjtemény létesítését és a közönségtől látogatott gyűjteményében való felállítását tervezi.

Ennek megvalósítása céljából azzal a tiszteletteljes kéréssel fordul Alispán Úrhoz, legyen szíves megye területén levő kőbányák mindenikéből körülbelül egy kődecimeter nagyságú kőmintát — előfordulási helyének [Község, Dűlő, a kőbánya távolsága a községtől km.-ekben a világtájak szerint] pontos megjelölésével — beszerezni és azt ásványtárunknak (Kolozsvár, Egyetem-u. 3 sz., közp. egyetem) közvetlenül, vagy pedig összegyűjtve egyszerre megküldeni.

Abban a reménységben, hogy a cím..... nemzetgazdasági és kulturális érdekeink előmozdítását célzó eme kérésünk elől elzárkózni nem fog, már előre ígérem, hogy a beküldött so-

rozat meghatározása után a kőzeteknek tudományos nevét Alispán Úrral közölni fogom.“

Ennek meglelt a várt eredménye, amennyiben:

	kőbányából	drb. minta.
Szász József, Alsófevánhérmegye alispánjától	12	12
Nagy Lajos, Arad	5	5
Láni Gedofréd, B.-Naszód	9	9
Dr. Miskolczy Ferencz, Bihar	23	25
Dr. Jaekel Frigyes, Brassó	27	35
Dr. Belle Sándor, Fogasas	18	22
Szentiványi Miklós, Háromszék	44	48
Pogány Béla, Hunyad	6	20
Csató Gábor, Kis-Küküllő	5	7
Dózsa Endre, Lolozs	90	92
Issekutz Aurél, KrassóSzörény	33	61
Dr. Nagy József, Maros-Torda	12	14
Somogyi István, Nagy-Küküllő	6	6
Reissenberger Cusztáv, Szeben	1	1
Török István, Szilágy	34	34
Bándy György, Sz.-Doboka	104	121
Joanovich Sándor, Temes	1	1
Lovassy Andor, Torda-Aranyos	10	13
Dr. Damokos Andor, Udvarhelyvárm.	9	9

tehát összesen 535 drb. kőzetminta érkezett be hozzánk, amelyeket meghatározva, czédulázva, sőt nagy részét külön ezek feltüntetésére tervezett térképre vezetve, megyék szerint csoportosítottuk s megfelelő hely hiján gyűjteményünk pincehelyiségének középső szobájában, egy e czélra kiürített nagy üvegszekrényben állítottuk ki. A kiszorult nagyobb darabokat a szemben levő alacsonyabb szekrények tetejére illesztett polczokra és a szomszédos nagy szekrényre helyeztük el. Hogy ez a kiállítás nem fényes, sőt nem is megfelelő, az bizonyos, de adott viszonyok között örvendhetünk annak, hogy hozzáférhető helyen együtt van.

Messzire vezetne felsorolni mindazoknak az érdemes szolgabírák-, körjegyzők-, útmesterek-, bányabirtokosoknak, neveit, akiknek az említett megyék alispánjai rendeletére, vagy kérésére részük van eme gyűjtemény létesítésében: hálás érzésünket és köszönetünket azonban mindnyájuk iránt őszinte szívvel kifejezzük.

Ennek a nagy munkának végzésénél, amelylyel kapcsolatban eddig 106 átirat intéztetett hozzám, első tanársegédem, Dr. Szentpétery Zsigmond kiváló buzgalommal volt segítségemre.

Gyűjteményünk múlt évi gyarapodására térve át, megemlítem, hogy a — részben a vezetésem alatt álló intézet személyzetével együtt végzett — saját gyűjtésem eredményeként 656 darabbal gazdagodott gyűjteményünk.

Dr. Szentpétery Zsigmond folytatta az *Erdélyi Érchegység* eruptívus közeteinek régebben megkezdett tanulmányozását. A helyszíni bejárás alkalmából 319 drb. tárggyal szaporította gyűjteményünk eme részét.

Dr. Balogh Ernő tanársegéd *Bozen* környékén gyűjtött 17 drb. kőzetet.

Tüske Béla tanársegéd *Offenbánya* környékén, végzett gyűjtése révén 150 darabbal szaporodott gyűjteményünk.

Papp Simon ásvány- és földtani intézeti gyakornok főleg *Kapnikbánya* környékén végzett gyűjtési eredményéül 175 tárgyat küldött gyűjteményünknek.

Szegedy Géza intézeti gyakornok a pécsi *Mecsek* hegységben gyűjtött tárunk részére 26 drb. kőzetet.

Hálás szívvel és köszönettel említem meg azok nevét, akik gyűjteményünk iránt érzett vonzalmukból kifolyólag ajándékaikkal járultak annak gyarapításához. Ezek közül *Gr. Festetics Iván* 180 drb. tárgyat gyűjtött *Radna* és *Ilva* környékén, sőt azok előfordulási helyeit is rávezette térképünkre, amivel lényegesen hozzájárult ezen vidékre vonatkozó geológiai ismeretünk bővítéséhez. *Br. Bornemissza Károly* úr levélbeli kérdezősködése folytán értesülvén arról, hogy glecser-malmok örlőköveit szívesen fogadja gyűjteményünk, igen szép 5 drb. 12—24 cm. átmérőjű görgeteget szerzett a badgasteini újonnan feltárt diluvialis glecser-üledékekből és azokat beszállította gyűjteményünkbe.

Mult évi ajándékozóink között ezeken kívül *Gr. Bethlen Karolina*, *Dr. Semsey Andor*, *Dr. Cholnoky Jenő*, *Dr. Fabinyi Rudolf*, *Dr. Benkő Gábor*, *Cholnoky Imre*, *Br. Wesselényi Miklós*, *Dr. Békési Károly*, *Gróz János*, *Szabó Imre*, *Sebestyén Géza*, *Pollák Gaston*, *Hangay Oktáv*, *Nagy Jenő*, *Dr. Reinbold Béla*, *Broz Emil*, *Barabás Tibor*, *Cséser Lajos*, *Lészay Ferencz*, *Dr. Udránszky László* és *Szádeczky Gyula* neveit van szerencsém megörökíteni. A mult évi összes ajándék 444 drbot tesz ki.

Az államsegélyből való beszerzésekre térve át, örömmel említem meg, hogy megkezdhattuk végre gyűjteményünkben a természetet nemcsak apró mintákban, hanem utóbbiak harmoniáját legjobban visszatükröző képekben is bemutatni. Kétségtelen, hogy ezek összehatása lényegesen fokozni fogja gyűjteményünk vonzó erejét.

Képeink sorában első helyen a *Retyezát* három képét [*Retyezát-Nuksóráról* 85×147 cm., *Zenogató* 61×119 cm., *Bukura Zenogató* 61×119 cm.] említem, amelyeket *Melka Vincze* művész festett meg gyűjteményünk számára. Nagy nyereségnek tartom ezeket a sikerült képeket, mert ama kiváló hegyvidékünknek alapos ismerője oly hűen állítja ezeken előnkbe a szép természetet, hogy a lankás völgyformák, a lekoptatott „púpos kövek“ láttára megelevenednek előttünk a negyedkori glecserek. A természet vonzó, igaz formájában és színeiben van ezeken az képeken bemutatva, ami sokat jelent a mai recessió világban, midőn

azt annyiféle phantasticus formával és színnel látjuk meghamisítva.

Biharhegységi gazdag gyűjteményünk illusztrálására *Verbőczy Károly* megfestette gyűjteményünk számára a Királyhágó és a révi hegycsoport közé benyúló vársonkolyosi harmadkori medencze képét.

A vétel útján szerzett tárgyaknál a gyűjteményünkben hiányzó ásvány fajok beszerzésére voltam különösebb tekintettel. Fogyatékos praehistoriai sorozatunk is gyarapodott ezen a réven néhány darabbal. Vétel útján összesen 204 drb. ásvánnyal és praehistoriai tárggyal gyarapodott gyűjteményünk.

Csere útján 22 alpesi kőzetet kaptunk Dr. *E. Weinschenk* müncheni egyetemi tanártól, 15 drb. dítrói kőzetért és 28 drb. phytopalaeontologia tárgyat Szekulról Dr. *Szilády Zoltán* tanártól 30 drb. intézetünkben készült vékony csiszolatért.

Összes évi gyarapodásunk tehát 2475 drb.

Ezen kívül 150 ujonnan készült jó vékony csiszolatot vezetünk be leltárunkba a mult esztendőről.

Aki ismeri gyűjteményeink meg nem felelő, szűk helyiségeire, és célszerűtlen kiállítására vonatkozó, többször megismételt régi panaszainkat, annak nem kell bővebb magyarázat arra vonatkozólag mennyire fokozódnak eme bajaink gyűjteményünk örvendetes gyarapodásával.

A szükség kényszerített arra, hogy intézeti szekrényeiket egymás tetejére állítsuk. Sajnos, kiállítási szekrényeink már eredetileg emeletesek voltak, melyeknek egymásra helyezése egyébként is merénylet volna kényesebb tárgyaink épsége ellen. Ilyen körülmények között rövid idő alatt oda fogunk jutni, hogy nemcsak a kiállítás, hanem az évi szaporodásnak elhelyezése is gondot fog okozni.

Gyűjteményeiket kedvelő közönséggel, mint ajándékozóink névsora is mutatja, fenntartottuk a régi jó viszonyt. Ennek ápolása céljából gyűjteményeink tárgyainak bemutatásával és vetített képekkel én magam három, Dr. Szentpétery Zsigmond pedig egy előadást tartottunk az elmúlt év folyamán.

Évi látogatóink száma 1014 volt.

Dr. Szádeczky Gyula,
igazgató.